

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Коло народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Читај Србине брате!

Прошло је вријеме кад се мјерило шта ко ваља више по томе, колико ко може дигнути, потећи, скочити, кад се гледало на то, ко је јачи тијелом. Ми Срби нисмо ни у томе били постидни. Имали смо јаких и срчаних људи, великих јунака, слободних и храбрих делија. Имали смо Краљевића Марка, Обилића Милоша, Бановића Страхињу, Југ-Богдана и девет Југовића, Јанковића Стојана, Смиљанића Илију, Хајдук-Вељка, Бирчанина Илију и толике друге српске витезове.

И данас, и увијек треба да гледамо, да будемо јаки и здрави тијелом, јер су већ давно казали паметни људи: у здраву тијелу здрава је душа и ум. Али данас је дошло још и друкчије вријеме, па се више мјери, колико ко ваља по томе, колико зна и умије, него ли по томе, колико може снагом кренути. И српски је народ то уочио, зато је и рекао: ум царује, а снага кладе ваља.

А знања богме нико не може из прста исписати. Знање не пада из неба, не улази у главе само од себе. Знање се мора стећи, човјек мора учити. Научити опет може човјек од другог човјека, или из књига и новина. Али је свако забављен својим послом, па је мало људи који би друге хтјели учити. За то су књиге и новине. Али књиге и новине нису миле Србину сељаку. Не воли их зато, што су му прескупе, писане су за њега неразумљиво, и у њима је мало писано о ономе, што треба Србину ратару.

Зато смо ево и наумили, да Србину ратару, тежаку брату своме, дадемо новине, које ће он моћи разумјети, јер ће бити писане лако и разумљиво, народски, тако да сваки Србин може разумјети, оно што му се каже, и што Србин ратар треба да зна.

А сад ћемо казати, о чему ћемо све писати и чему ћемо народ учити:

Казиваћемо народу, колико нас Срба има, гдје све живимо и у којим земљама. Учићемо га,

зашто је Србин и зашто треба да буде. Казиваћемо му, ко су му браћа и близу и далеко. Казиваћемо о нашим старим, још онда кад смо царевали, па све до данас. Причаћемо, какви су били наши стари, шта су трпјели и подносили, како су се отимали и бранили, шта су добро радили, а шта нису.

Учићемо народ, шта треба да ради у опћини, у котару, у жупанији, упознаваћемо га са законима и наредбама, казаћемо му која су његова права и дужности. Рећи ћемо му и то, шта треба да ради као члан цркве, јер и ту има својих права.

Писаћемо му о томе, како треба да пази и чува здравље и своје и дјеце своје, јер је зло велико, погибија готова, ако Срби не буду имали здрав и јак подмладак.

Доносићемо пјесме и приповијетке народне, јер се и из њих може много научити, осоколати и очеличити у тешком животу данашњем. Осим тога говорићемо, шта се збива по свијету око нас и по даље од нас.

Ето, о свему томе ћемо лијепо разговарати у овом нашем листу, који ће бити народу за наук и разговор, а зато треба да га народ и пригрли. Други народи имају одавна већ овакове листове своје, ми га ево истом данас добијамо. Зове се »Српско Коло«, и у том колу мјесто је за сваког сина народног. И сад до вас стоји браћо из народа, хоћете ли се ухватити у то коло, то јест, хоћете ли држати, читати и учити овај најјевтинији српски лист, који ће писати да га народ разумије.

Ми ћемо овај лист слати у народ свакога другог петка у мјесецу на осам страница, као што су ове. Рашири ли се он по народу, ми ћемо и лист проширити. Цијена му је као што горе на челу његову видите, годишње двије круне и четрдесет потура (филира), полугодишње 1 круну и двадесет потура. Ако свакога месеца одвојиш двадесет потура, имаћеш овај народни лист, који ће ти бити од велике користи. А сад у име Бога и у час добри!

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послуже, да га читате.

Нису Срби у овој држави сироте без икога свога.

Тешко је Србин бити. То најбоље знамо ми, који у овој држави живимо. Шта је то Србин? Србин је човек, који потиче од српске крви, од српских родитеља, који говори српски, који се држи српских обичаја.

Па видите у овој држави не спомиње се у закону српско име, у школама се наш језик не зове српски, у школама се не учи, како су наши стари борили се и царевали, не учи се ништа о Краљевићу Марку, боју на Косову, цару Душану и Лазару и друго, у звањима (уредима) се не пише и српским писмом ћирилицом, не сме се српски баријак развијати, православна вера зове се грчко-источна, као да смо ми Грци. Има тога доста још, из чега се види, да се не кроји правда једнако сваком народу и закону, те ми Срби останемо увек кратких рукава.

Нас Срба нема баш премного у овој држави Аустро-Угарској. Има нас на један милијун и триста хиљада. (Један милијун то је хиљаду хиљада). Па кад човек види све што се ради, а нас баш нема много, а њему се онда стисне срце, па помисли: Еј, сиромаси смо ми Срби, сироте руке, без икога свог. Никад ништа од нас.

А нема право, ко тако малакше, па то говори. Нисмо ми Срби сироте, није нас баш тако мало. Има нас подоста, само се не познамо, руке један другом не пружамо, у једно се коло не хватамо, већ сваки стоји за се као нека сирота.

На далеко и широко расејао се српски народ. Прекрилио је Србин равнице што их око не може прегледати, прислонио се уз брда, што им врха не можеш догледати, просуо се по питомим хумовима и долинама, настанио се уз широке и дубоке воде и језера, па богме и уз сиње море.

Па ево, ми ћемо набројити те земље, у којима Срби живе, да чује и види сваки Србин, који није чуо ни видио, како ми у овој земљи нисмо сироте неке. Најпре ћемо набројити крајеве у нашој држави, у којима живе Срби. Почећемо с југа; од сињег мора. Српска живе у нашој држави у Далмацији, на Далмацију наслања се Хрватска, на Хрватску Славонија са Сремом, на Славонију Барања и Бачка, а на Бачку Банат.

Далмација и Хрватска су горовите, Славонија је равна и питома, Срем и Барања, још равнији, а Бачка и Банат као длан равни.

То су земље у нашој држави.

Сад ћемо набројити земље, које нису у нашој држави.

Између Далмације, Хрватске и Славоније увалила се Босна и Херцеговина, на Херцеговину наслонила се Црна Гора, на Босну с једне а на Срем и Банат с друге стране наслонила се Србија, на Србију Стара Србија, а на њу Мађедонија.

У Босни и Херцеговини управља »Швабо«, како то вели Србин тежак. А по праву припадају те земље Турској, турском цару. Пошто тамо није било мира и народ се бунио, то се договоре велике царевине и краљевине, па рекну нашој држави, да тамо начини реда. Наша држава то једва дочека, пошље тамо војску, умири народ силом, па сад јој се не ће из те земље, и ако народ не би плакао, да изиђе напоље из ње. Најправиле би било, да народ у тим земљама управља сам собом, па ако ће се припојити уз коју државу, нека чини по својој вољи.

Црна Гора и Србија то су слободне српске земље. У њима живи скоро сам Србин, тамо су све власти од краља па до писара Срби, у земљи је српска правда. Србија је краљевина, а Црна Гора кнежевина. У Србији је краљ Петар Карађорђевић, а у Црној Гори кнез Никола Петровић.

Стара Србија и Мађедонија су под Турском. Али тамо има правих Турака, што говоре турски, а не као они у Босни и Херцеговини, што говоре српски, као и ми. Они у Босни и Херцеговини само су турске (муслиманске) вере, а нису турске крви и језика.

Ето то су земље у којима живе Срби, све један до другог. Има нас свега на 6 милијуна.

Дакле нисмо ми сироте. Имамо ми српске браће, који стоје иза наших леђа, па нас чувају, да не би отуд ко ударио на нас.

Ми морамо да се упознамо, да се у једно српско коло ухватимо, па ћемо ми извојевати, да и српско име и вера православна буде поштована и у овој држави, као што треба. А кад се ухватимо у једно коло моћи ћемо ми изградити да и Србину ратару буде лакше дисати, да се и за ратара већа брига води у закону и држави. Свако за се ништа не може. Сложна браћа кућу граде.

А да се упознамо, ми ћемо у овим народним новинама доносити, како Срби у разним крајевима живе и носе се, како напредују и раде. Буде ли доста оних, који ће ове новине држати, биће у овим новинама и слика из свију земаља,

које смо набројили. Тако ћемо се ми упознати, јер док би дочекали, да се састанемо, разговоримо и упознамо, свију би нас нестало, а то не би дочекали.

Тешко свуда своје без својега, рекао је давно Србин, па зато гледајте браћо Срби, да станемо свој уз својега, па ће нам и Бог помоћи.

Пиши ћирилицом!

Кад пишеш што опћини, кр. котарској или жупанијској области, краљ. хрватско-славонско-далматинској земљској влади у Загребу и свима судовима, онда пиши ћирилицом, јер ти то допушта закон од 14. маја 1887. год., члан 3. Ако Срба у твом мјесту има повећи број, онда ти опћински уред, кр. кот. област и кр. кот. суд мора и одговарати ћирилицом. Тако каже закон, а кад тако он каже, --- онда тако мора и да буде. ---

Свако опћинско заступство или вијеће сваке оне опћине, у којој су Срби у већини, нека тражи и захтијева, да се у опћинском звању или уреду пише ћирилицом, па ће тако бити. Има опћинских звања у Хрватској и Славонији, у којима се већ одавна ћирилицом пише. Не требате ни ви други, да заостанете за њима, јер би то била и наша и ваша срамота.

Маргита дјевојка и Рајко војвода.

Још зорица не забијелила,
 Ни даница лица помолила,
 А од дана ни помена нема,
 Пошетала Маргита ђевојка
 У Сријему по Сланом камену¹⁾; 5
 Рано шета боса по камену,
 Рано шета, танко попијева,
 А у пјесми кунујаше Рајка:
 „Бог т' убио! Рајко војвода!
 „Чим ти наста на Сријем војвода, 10
 „Тако нама Турци додијаше;
 „А док бјеше војвода Мирко,
 „Ми Турчина нигдје не чујасмо,
 „А камо ли очима виђасмо;
 „А данас нам додијаше Турци, 15
 „Турски коњи ноге скидаше
 „Шетајући²⁾ јутром и вечером,

„На плочама поље развијеше
 „Међући се циде и лобуда“.
 Тако пјева Сријемка ђевојка, 20
 Она мисли, нико је не слуша,
 Ал' то Рајко и слуша и гледа,
 Па дозива Маргиту ђевојку:
 „Селе моја, Маргита ђевојко!
 „Немој клети војводу Рајка; 25
 „Шта ће коме учинити Рајко?
 „Шта ће себи, шта ли ће Сријему?
 „А шта ли ће у Сријему Турцима?
 „Докле бјеше војвода Мирко,
 „Бјеше тада много војвода 30
 „По нашијем редом градовима;
 „Па ме чекај, Маргита ђевојко,
 „Стани мало на камену Слану,
 „Стани мало, да ти кажем право
 „Све војводе и градове редом: 35
 „На бијелом граду Дмитровици,
 „Онђе бјеше старац Кузун-Јањо,
 „Бјеше њему триста и три љета;
 „На Поцерју покрај воде Саве,
 „Онђе бјеше Обилић Милошу, 40
 „Везир бјеше славноме Лазару;
 „На ономе Биограду стојну,
 „Онђе бјеху два Јакшића млада:
 „Јакшић Дмитар с војводом Стјепаном;
 „На бијелу граду Смедереву; 45
 „Онђе бјеше стари деспот Ђурђе
 „Са његова два вриједна сина:
 „Са Стјепаном а и са Гргуром;
 „А на оној на равној Ресави,
 „Онђе бјеше војвода Стеване; 50
 „На Сталаћу на високој кули,
 „Онђе бјеше војвода Тодоре;
 „На Крушевцу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше славни кнез Лазаре
 „А са сином високим Стеваном; 55
 „На Прокупљу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше стари Југ Богдане
 „С девет сина с девет Југовића;
 „На бијелу граду Куршумлији,
 „Онђе бјеше Бановић Страхиња; 60
 „На Топлици на води студеној,
 „Онђе бјеше Топлица Милане;
 „А на оној равној Косајници,
 „Онђе бјеше Косајчић Иване;
 „А на Нишу граду бијеломе, 65
 „Онђе бјеше војвода Станиша;
 „На Тимоку златноме потоку,
 „Ту бијаху двије војводе:
 „Једно Бјелић, друго Златнокосић;
 „На Видину граду бијеломе, 70
 „Онђе бјеше старац Владиславе;
 „А на равној земљи Каравлашкој,
 „Онђе бјеше Каравлах Радуле;
 „На Букрешу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше бего Радул-бего 75

¹⁾ Т. ј. по Сланкамену.

²⁾ Т. ј. шетајући (водајући) ит (коње).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„С' својим братом Мирком војеводом;
 „На нашему пространом Сријему,
 „Овђе бјеше Мирко војевода;
 „На бијелу граду Вучитрну,
 „Онђе бјеше војвода Воине 80
 „Са три сина, три Воиновића;
 „На Загорју мјесту питомоме,
 „Онђе бјеше Љутица Богдане;
 „На Пазару граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Реља Крилатовић; 85
 „На Сјеници на Равној паланци,
 „Онђе бјеше војвода Стеване;
 „А на оној на Босни поносној,
 „Онђе бјеше Бошко Бошњанине;
 „На Травнику граду бијеломе, 90
 „Онђе бјеше Бранковићу Вуче,
 „Везир бјеше славноме Лазару;
 „А на ломној а Херцеговини,
 „Онђе бјеше Херцеже Стјепане;
 „На бијелу граду Пиритору, 05
 „Онђе бјеше Момчило војвода
 „С девет браће с девет војевода;
 „На Цетињи на води дебелој,
 „Онђе бјеху два бега голема:
 „Иван-бего и с њим Обрен-бего, 100
 „Обадва су Турци потурчили;
 „На ономе ломну Шекулару,
 „Онђе бјеше Петар Шекуларац;
 „А на Скадру на води Бојани,
 „Онђе бјеше Вукашине краљу 105
 „А са братом војводом Угљешом
 „И са братом Гојком војеводом;
 „На Призрену мјесту питомоме,
 „Онђе бјеше Српски цар Стјепане
 „А са сином нејаким Урошем; 110
 „На ономе равном Дукађину,
 „Онђе бјеше Лека капетане;
 „А на оном на Косову равну,
 „Онђе бјеше војвода Мијајло;
 „А на оној на планини Старој, 115
 „Онђе бјеше Старина Новаче
 „А са братом дели Радивојем
 „С Татомиром и с Грујицом младим;
 „На Софији граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Грњићу Манојло; 120
 „На Кратову граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Кратовац Радоња;
 „На бијелу граду Куманову,
 „Онђе бјеше Костадине бего;
 „На Солуну граду бијеломе, 125
 „Онђе бјеше војвода Дојчине;
 „На Прилипу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Краљевићу Марко.
 „Па чу л' селе, Маргита ђевојко!
 „Све то бјеху наше војевоче. 130
 „Све су били, па су преминули,
 „Који, селе, они починуше,
 „А који ли они изгинуше;

„Данас тога нема ни једнога,
 „Сам остаде у Сријему Рајко, 135
 „Као суво дрво у планини;
 „Шта ће себе, шта ли ће Сријему?
 „А шта ли ће у Ср'јему Турцима?“ —
 Па извади ноже од појаса,
 Удари се посред срца жива, 140
 Мртав паде на земљицу прну.
 Рајко паде, Маргита допаде,
 Пишти љуто, како змија љута:
 „Браћо моја, српске војевоче!
 „Како бисте, како преминусте, 145
 „А како ли робље¹⁾ остависте!
 „Робље ваше све турско подножје,
 „Намастири турске потпрдице;“
 Па довати Рајкове ножеве,
 Удари се посред срца жива, 150
 Мртва тужна покрај Рајка паде.

Сеоба Срба у Хрватску, Славонију и Угарску.

Ми ћемо се у овом свом народном листу разговарати о својим оцевима, дједовима, праједовима, и о нашим и њиховим старима. Казиваћемо, одакле су наши стари дошли, како су живјели, како су и шта су радили, како су се мучили, триједи, борили и отимали све до данас. То је прошли живот, то је наша прошлост, а њу је врло добро и корисно знати. Старији човјек, као што знамо, више разумије од млада човјека, јер је више доживио, више видио, прометао се кроз више невоља, га више и зна. Али ни тај старији човјек не може ти толико казати, колико књига, јер књига каже и оно, што је давно прије њега било. Па тако ћемо ми приповиједати и то, шта наше књиге кажу о нашим старим прије сто, двјеста, триста, четресто, петсто и више година.

Овај пут ћемо се разговарати о томе, кад су и како су наши стари дошли у Лику и Крбаву, Банију, Сријем, Бачку и Банат, то јест, да исто то друкчије кажемо, кад су дошли наши стари у државу Хрватску и Славонију и у државу Угарску.

Најприје ћемо казати, кад су се Срби доселили у Лику, Крбаву и Банију. А то ћемо и због тога прије казати, јер су се Срби почели прије досељавати у те крајеве, него што су се доселили Срби у Сријем, Бачку и Банат. Да буде ово приповиједање јасније, почећемо мало из даље.

Ви знате да је прије петсто и четрнаест година пропало српско царство на Косову, и то на Видовдан 1389. године. Послије косовске битке није ипак српска држава сасвим пропала, још је нешто од ње остало, али седамдесет година послје косовске битке (г. 1459.) падоше и ти пошљедњи остатци српске државе. И Турци се бацише сада свом силом на Босну, која је још имала нешто своје самосталности, али у њој самој била је велика неслога.

¹⁾ Робље овдје значи жене и дјеца, као што се и у говору може чути.

Па зато Турци под Муратом другим (II.) седамдесет и четири године послје Косова, то јест г. 1463. освојише цијелу Босну, ухватише пошљедњег краља босанског Стевана Томашевића и посјекоше га, земљу и градове поробише и попалише, па као што су прије Србију, тако сада и Босну претворише у своје пашалуке и санџако.

Кад су се Турци утврдили у Босни, није им више ништа сметало, да продиру и упадају, прелазећи преко Уне и Саве, у сусједне хрватске покрајине, па су и те крајеве претворили у праву пустош. Градове освојише и разорише, вароши, села, цркви, куле и дворе поробише и попалише, народ хрватски, који је ту живио, клаше и у ропство одводили. Од онога, што утече сабљи и конопу нешто побјеже у врлети и пећине и неке градове, што их Турци не узеше, а многи се народ расели и разбежа на

бранити и борити против Турака. Али је то све слабо било против силе турске, јер не бјеше наоколо народа. Ваљало је тражити томе лијека. Зато домаћи хрватски банови и царски ђенерали стадоше позивати наше дједове Србе из сусједних земаља, које су Турци заузели, а особито из Босне, да се селе у ове опустошене крајеве по Хрватској и Славонији. А звали су наше старе зато, да их они бране својим десницама од Турака. Обећавали су они њима све што се могло обећати. Обећавали су, да досељени Срби неће бити ничија раја ни кметови, већ да ће све оне земље, које они одбране, добити баш као своју праву својину. Обећавали су им, да неће плаћати ни десетине ни других пореза, него да ће се нашим дједовима Србима плаћати још из царске благајнице.

На оваке позиве и обећања прелазило је силни срп-

све стране. Једва је прошло било сто година, како је Босна била пала под Турке, па су и ови крајеви били права пустош са нешто мало народа. Турци почеше продрати чак и у Крањску и Штајерску, у краљевину Угарску, те прије триста седамдесет и седам година (1526.) у мохачкој битци, уништише угарску војску. Годину дана послје те мохачке битке изабра краљевина Угарска и краљевина Хрватска себи за владара аустријског надвојводу Фердинанда првог, и онда се поче озбиљније мислити, како би се бранили ови крајеви од Турака.

Оно нешто домаће војске, којом заповиједаху хрватски банови, и помоћна војска из аустријских земаља, под командом царских ђенерала, заузео по овим крајевима све важније градове и куле, које још нијесу били Турци узели, неке разорене градове оправали, па се стадоше

ски народ испод турског јарма и смијештао се на она земљишта у Хрватској, гдје и данас живи. Скоро за сваку и најмању српску насеобину јављано је самоме царском двору, одакле је онда одређивано, гдје ће се који рој смјестити и населити.

Прве сеобе српске биле су одмах послје пада Босне (г. 1463.), кад су опустошене Лика и Крбава. Одмах се почео насељавати српски народ у те опустошене крајеве, и зна се поуздано, да је већ крајем петнаестог вијека (г. 1480.—1500) било Срба већ око Модруше и Огулина. И од тог времена па све касније, непрестано кроз двјеста година, насељавали су Срби крајеве горњо-карловачкога владичанства. И сад ето видите, да су наши стари дошли овамо као јунаци, позивани су, да се насељавају, јер су крајеви били пусти. И они су долазили, да с оружјем у

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

руци бране нове насељене крајеве и крв своју пролијевају за нову отаџбину своју.

Ми ћемо имати прилике, да о том насељавању још више коју кажемо, а сад ћемо да кажемо коју, како су се доселили Срби у Сријем, Бачку и Банат. Они су се, како смо већ рекли доселили касније у те крајеве, него ли Срби у Карловачку и Банску Крајину, јер прва српска насељења у Лику и Крбаву спомињу се око г. 1490., а двјеста година касније истом доселише се Срби у Сријем, Бачку и Банат под патријархом Арсенијем Чарнојевићем. А ево у кратко, како је и то било:

Прије двјеста и двадесет година сузбије царска и хришћанска војска Турке од Беча, који су чак дотле били продри, и потисну их из Угарске, Славоније, Хрватске и Далмације. Послије шест година продре царска војска махом у Македонију. Тад је био аустријски цар Леополд први (I.) и он помисли тада, да је кудуо час, да се Турци прогнају у Азију. Зато позове прије двјеста и тридесет година (6. априла 1690) све народе, по Србији, Бугарској, Македонији, Албанији да листом устану на Турке. Ако устану, обрече им велика обећања. На овакав позив и обећања одазваше се и Срби. У то вријеме имали смо ми свог српског патријарха у Пећи (у Старој Србији), по имену Арсенија III. Чарнојевића, и он је био главни, који је позивао Србе да устану на оружје против Турака. Срби листом устадоше и пристадоше уз царску војску. Али ратна срећа изневјери царску војску и Турци продријеше опет до Биограда, и царску војску потиснуше са свијем с ове стране Дунава.

У тој неприлици не оста друга ни српскоме народу, него бјежати испред Турака, заједно с царском војском, јер су Срби и чули и видјели, како Турци поклаше Арбанасе, који се придружише Ђесаровој војсци. Патријарх Арсеније крену с више својих владика, свештеника и калуђера и у љето исте године дође до Биограда у нади, да ће се опет повратити на своја остављена огњишта. Кад су видјели, да ће морати и преко Дунава на ову страну, одлучи патријарх Арсеније III. Чарнојевић, да се више и не враћа натраг с народом, него да се насели по Сријему, Бачкој и Банату. Зато он пошаље у Беч своју десну руку Исаију Ђаковића, каснијег јапопољског владика (у арадској жупанији) аустријском цару Леополду у Беч да му поднесе молбу да се Србима обећа и ујамчи, да им се неће дирати у вјеру и заков, да слободно држе своје празнике по староме календару и да могу слободно између себе бирати и постављати архијепскопа (владика над владикама), и тај архијепскоп да има власт над свијем православијем црквама. Ову молбу прими цар и прије двјеста тринаест година (21. августа 1690.) признаде све то, даде нам повластицу или како се друкчије зове привилегију и царски потпис да ће тако бити. Кад је то добио, пријеђе патријарх Арсеније III. с народом у Сријем, Бачку и Банат да брани те земље од Турака, а наша дједовина око Косова Поља изгуби толико српског народа, да се по њој шире Турци и Арнаути и даде ону српску рају, која тамо остаде све до данашњег дана. А да смо много трпјели и у новој отаџбини од онда до данас, и то сте чули од ваших старих, а и о томе ћемо ми доста говорити. Слика,

коју доносимо, представља сеобу српску у ове крајеве. На њој се види патријарх Арсеније Чарнојевић, с лијеве му стране Исаија Ђаковић, пред војском војвода Јован Монастирлија, а пред свима јунак Србин калауз (путовођа).

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Шаљите прено управе „Привредника“ у Загребу, добру, здраву и паметну дјецу на ко-
--- рисне занате ---

Оснивајте
Српске ратарске (земљорадничке)
задруге

Шупите и читајте „Привредник“ лист
Главног Савеза Српских Ратарских
(Земљорадничких) Задруга у Загребу.

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Зашто се код нас не узимају ове године момци у војску.

Ви знате, да сваке године с пролећа узимају у војску оне момке, који су у двадесет првој години. Момак дође пред оне, који су одређени да узимају у војску, пред војничку комисију (повременство), леџници га прегледају, па ако је момак врстан, узму га, а ако није, кажу му да дође опет до године, и тако га зову три године. Ако момак већ код првог прегледања (визитације) није никако за војску, они га ослободе за увек, а момак плаћа таксу зато што не носи пушке. То све, што смо рекли, обично велимо кратко: момак иде на асентацију или на ревизију, како се понегде каже.

Те нове момке, регруте (рекруте), новачке одреде или у заједничку војску, или у домобранство или у војску поморску. За ту саму заједничку царску и краљевску војску треба сваке године сто и три хиљаде и сто момака (103.100).

Ове године, као што вам је познато, није било асентације од пролетос па све до данас. Како то и зашто то, питаћете, и ево вам одговора, који ћемо почети мало из даље, да буде разумљивији:

Држава, у којој живимо зове се Аустро-Угарска. Она није једна држава, него је састављена из две половине. Једна се половина зове Аустрија, а друга Угарска. (Угарска се опет састоји из две државе: из краљевине Угарске и краљевине Хрватске - Славоније). Кад треба дакле да буде асентација, онда сваке године ваља да народ допусти да се узме онолики број рекрута у војску, колики смо казали, да је потребан.

Народ бира своје заменике, који се зову посланици или заступници, па место народа, они онда у сабору допусте влади, да се момци узимају у војску. За Аустрију одлучују посланици у бечком сабору, а за Угарску и Хрватску и Славонију посланици у сабору у Пешти. У овом пештанском сабору има четир сто педесет и три (453) посланика, а међу њима четрдесет изасланика, заступника, које шаље наш хрватско-славонски сабор из Загреба, да скупа одлучују с угарским посланицима за оне ствари, које су заједничке Угарској и Хрватској - Славонији. (Које су то заједничке ствари, то ћемо други пут говорити).

Аустријски посланици одобрили су у бечком сабору већ пре неколико месеци аустријској влади број рекрута за заједничку војску, али то није хтео одобрити сабор у Будимпешти. Угарски сабор није одобрио за то, јер је војничка управа тражила не само као досад 103.100 момака (59.211 за Аустрију, и 43.889 за Угарску) него за двадесет и две хиљаде више! У сабору пештанском има људи различитих људи. Они, који се слажу, скупе се у једно коло, па чине једну странку. Таких странака има неколико, али то су готово све сами Маџари, све саме маџарске странке. Другим народима: Словацима, Румунима (Власима), Немцима, Србима и Хрватима, који живе у Угарској, а којих има више него Маџара, не даду Маџари у сабор, јер је државна власт и снага у њиховим рукама. Да је по правди, морало би бити преко 200 народносних, то јест немаџарских посланика, а нема их свега него шест: један Србин (д-р Љуба Павловић), један Румун и четир Словака. Сви су други Маџари или држе с Маџарима. Па и ових наших 40 посланика, које шаље хрватско-славонски сабор држи с маџарском владином странком. Ова владина странка хтела је допустити влади, да се могу узимати регрути у војску, али то не даду друге странке, а највећма не да тако звана Кошутова, која тражи да Угарска буде сасвим самостална, за себе, па да Угарској и Аустрији буде само краљ заједнички, а све друго, па и војска одељена. Ови Кошутовци не допуштају, да владина странка одобри влади број регрута, него својим говорима у сабору отежу и одуговлаче ствар већ неколико месеци. Таким радом они су срушили пре неколико месеци владу, којој је на челу био Коломан Сел. Дошла је друга влада, којој је стао на чело гроф Кун Хедерварски, онај исти који је био бан краљевине Хр-

ватске и Славоније. Опозиционалци, то јест они, који су против владине странке, срушили су грофа Куна и његову владу. Краљ га је онда поново позвао, да састави владу, али је и опет морао одступити.

Па шта траже ти Маџари у војсци, питаћете. Они кажу ево овако: Ми ћемо одобрити влади број рекрута, даћемо јој и већи број, који тражи, али само под том погодбом, да у заједничкој војсци код регимената у Угарској буде маџарска команда. Кад би они то добили, онда се више не би у војсци, па прилику, заповедало: швапски *хаптахт* него маџарски *виџас*. Тако би они имали своју маџарску војску, а траже је зато, да буду неограничени господари у држави и да друге народе у Угарској могу још већма помаџаривати. Нама Србима у овој држави је у једну руку свеједно, да ли ће бити швапска или маџарска команда, јер су обадве команде туђе, али у другу руку маџарска је команда ипак гора по нас од немачке, јер су Немци даље од нас, а Маџари су ближе, па би они још више притискивали немаџарске народе у Угарској него досад. Истина, у Хрватској и Славонији морала би по закону да буде наша српска команда, као и код домобранства, ако би Маџари добили маџарску команду. Али Маџари још нису ни добили маџарске команде, а већ су њихове новине почеле писати, како то не сме да буде, него да треба да буде и код нас у Хрватској и Славонији маџарска команда.

Е, али то што траже Маџари у војсци неће бар за сад добити, јер не даду други народи у царевини Аустро-Угарској, а не да богме ни краљ, јер он каже, да онда не би била једна, него две војске: једна са немачким језиком, а друга са маџарским. То би значило, да се расцепи и војска, а то је богме крупна ствар.

Па ипак су Маџари већ досад нешто извојевали за себе. У војничким официрским школама учиће се не само немачки него и маџарски, официри из Угарске служиће само код регимената у Угарској, Маџари добиће и маџарске заставе код војске. Но Маџари нису још задовољни, него хоће пошто пото и команду маџарску.

Ето, због тога се већ неколико месеци води у сабору бој, владе долазе и падају, а асентирања нема. Последњи рок за асентирање био је 24. августа о. г. (ове године), и кад га није било дотле, то 1. октобра није могло бити ни регрута. У тој невољи рекла је војничка управа: Кад нема ре-

грута онда они војници, који служе већ три године не могу ићи кући, него ће остати све до краја године, то јест до 31. децембра 1903. Ако се асентација сврши, трећегодишњаци ће ићи кући, а ако не буде тога, служиће до краја године. Да богме, да је за војнике била ова наредба тежак ударац, па су у неким гарнизонима јавно устали против тога, неки су хтели и кућама побећи, али су затворени и биће кажњени. То је једно зло, али би могло бити још и друго. Ако до 31. децембра не буде регрута, онда по закону могу или трећегодишњаке још задржати годину дана, то јест до краја 1904. г., или могу позвати у војску све т. зв. докнадне причувнике (ерзац-резервисте) трију година (г. 1902, 1901, 1900) у војничку службу, а то све може бити на заповест краљеву. Да богме, да би то било врло тешко за недужне људе, али Маџари не маре зато, и неће да попуштају. Како ће се ова маџарска борба свршити, не зна се, али, толико се може рећи, да за сад још неће добити Маџари маџарске команде, али они ће је тражити и даље. Због њихове воље морају да трпе и они, који нису ни криви ни дужни. Због тога ето нема асентације, нема регрута и зато војници треће године не долазе још својим кућама.

СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД ТРГОВАЦА да вам продају
само СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

Српска дјевојка.

(Српска народна пјесма).

У Милице дуге трепавице,
Прекриле јој румен' јагодице,
Јагодице и бијело лице;
Ја је гледах три године дана
Не могох јој очи сагледати,
Црне очи ни бијело лице,
Већ сакупих коло ђевојака
И у колу Милицу ђевојку,
Не бих ли јој очи сагледао.
Када коло на трави играше,
Бјеше ведро, пак се наоблачи,
По облаку зас'јеваше муње,

Све ђевојке к небу погледаше,
Ал' не гледа Милица ђевојка,
Већ преда се у зелену траву.
Ђевојке јој тихо говорише:

„Ој Милице, наша другарице!

„Ил' си луда, ил' одвише мудра,

„Те све гледаш у зелену траву,

„А не гледаш с нама у облаке,

„Ђе се муње вију по облаку“.

Ал' говори Милица ђевојка:

„Нит' сам луда, нит' сувише мудра,

„Нит' сам вила, да збијам облаке,

„Већ ђевојка, да гледам преда се“.

О опћини.¹

Муж, жена, дјеца чине једну породицу, једну кућу. Сад, кад ти, на прилику, као господар куће хоћеш да ожениш сина, који је дорастао за женидбу, гледаћеш да га ожениш са што честитијом дјевојком, јер то је твоја корист, интерес и твој и твоје куће. А таквих интереса имаш ти у кући више. Ето на прилику, хоћеш ли продати жито у јесен или на прољеће, хоћеш ли купити комад земље, који је у близини твојој и како ћеш платити, све се то тиче твоје куће, твоје користи, твојих интереса, па зато и пазиш на њих. И о тим свима стварима одлучујеш ти са својим укућанима, како најбоље знаш и умијеш.

Али ти знаш и то, да више породица на једној просторији чини једно село. И то село има опет својих интереса, на које сви сељани скупа пазе и треба да пазе. Ако, на прилику, треба поправити и уредити сеоски пут, то иде у корист цијелог села, свију сељана, па зато ће га они и уредити скупа, заједнички. И таквих заједничких ствари и интереса има село више.

Сад ако је то село доста велико, оно се удружи и чини једну опћину, а ако није доста велико, онда се више села удруже у једну опћину, јер у више људи већа је и снага. Та опћина има већ много својих заједничких интереса, који се тичу свију опћинара. Ако, на прилику, једна опћина хоће да има школу, то је ствар њезина, па ће се опћинари договорити, како ће најбоље и најјевтиније уредити и удесити, да школу отворе. Треба ли поправљати опћински пут, направити мост (ћуприју), направити бунар (зденац, чесму), уредити поток, удесити да вода не поплави, не потопи опћине, и још многе друге ствари, о којима

¹ У неким крајевима говори се и *општина*, али је *опћина* боље.

ћемо ми говорити, све се то тиче опћине, све су то њезини интереси.

За те ствари треба трошкова. Ти трошкови треба да буду што мањи, јер народ је сиромашан па не може да плаћа превелике намете, па зато се опћинари морају бринути за опћину, исто као господар за своју кућу, сељани за своје село. Јер свуда у кући, у селу, у опћини треба да имаш увијек пред очима ово: *Ако хоћеш да привриједиш себи и другима, треба гледати, да са што мање трошка постигнеш што већу корист.*

Да све то у опћини буде и да се то изврши, треба људи, који ће непрестано о томе бригу водити. Опћинари знаду, који су људи ваљани, врсни и честити, да то раде, па зато они такове људе изаберу, ставе на чело опћине, и даду им власт да управљају опћином. С тога опћинари изаберу, и увијек треба да изабиру ваљане и честите људе у опћински одбор или у опћинско заступство, које се мјесто цијеле опћине непрестано брине и одлучује о опћинским интересима. Али опћински одборници или заступници, морају имати опет људе, који ће извршивати оно, што одбор или заступство одреди, па зато они изаберу и поставе начелника или кнеза, биљежника, благајника и друге људе, који ће све то израђивати и њима одговарати за све оно што учине.

Ко је све опћинар, ко може бити опћински заступник или одборник, колика је власт заступству и управи, шта треба радити да опћина напредује, о свему томе говорићемо ми у овом листу.

Пао с вешала.

»Ево га и опет!« рече неко у друштву, кад виде где дође Врабац (тако га назвали што је био мали растом, а брбљав на језику као врабац).

»То је онај, што је пао са вешала«, дода Милан Толиначки. Чича Милоје се прекрсти: »На тема га било!« Ми се други згледасмо, нико не зна шта Милан хоће рећи.

»Јест спао с вешала. Или зар не знате ону: Како је био неки човек, пркосан, процесција, те се вавек само вук'о по суду. Досадио већ и суду и суцима те се договоре да га чим први пут и опет дође, обесе и тако се ратосиљају беде. Тако и учине. Кад га довели под вешала, намакли уже на врат и повукли, уже се опучи а он ђускац

доле. Како је пао поломи ногу. Стењући диже се: »Идем те тужити суду, рече целату, што ме ниси добро обесио, те ето падо' и поломи' ногу«.

Неки се насмејаше, а Милан настави: »Жалосно је то, људи браћо, ето како која година све грђе и горе. Већ је дошло време, к'о оно у проклетој земљи Инђији, да се земља отвори и станемо у њу пропадати, јер, бога ми, настадоше последња времена; тога чуда и тога покора нигде нема. За какву најмању маленкост, какве трице, где се језик омакне те рекне коју ружну — 'ајд тужи суду. Иди тако дангуби, троши и напослетку ником ништа, било па и није, а могло је и без тога бити. Ето пре неки дан Јула Радулова тужила своју комшиницу, што је рекла да су Јулина деца »американски мајмуни« (а за Америку је сазнала од како јој муж тамо отишао), а ова њој не оста дужна него је назва белосветском и рече још нека пази своје копиле. Туже једна другу суду. Пред судом се још ружише, те кад их не могоше помирити, осуде и једну и другу и у бувари се помире.

Има тако света, као тај Врабац, па му је у крви да се процеса, болестан је ако нема за коју среду позив у суд. Па да је само он и још који, него и' је из дана у дан све више. Души би места уватио, ко би тај свет одвраћао од тога посла. У селу, где је поп и учитељ на свом месту, те свет упућује и мири, одвраћа од процеса и парбе, да видите па се свет одвикне ма за какве трице трчати суду. Изгледе ту ствар, к'о људи, сами међу се, па мирна Бачка. Јер ако 'вако та болест обузме маха као код овог Врапца, онда је зло. Баш да ми је знати зашто је дош'о и данас«.

Врабац уђе и назва Бога.

»Па зар ти и данас?«

»И данас, бога ми, и ма мор'о долазити још и стотину пута, ма мор'о и до седморице терати, нећу га пустити у миру. Нек зна кад је поч'о са мномека«. Сав се задувао од беса. А кад овамо комшија му убио кера, што је крао јаја, па га дошао тужити суду.

Врабац к'о Врабац!

Срем.

— чеву

Како је постало име Обилић.

(Српска народна приповијетка).

Срби приповиједају да је Силни Стеван, цар српски, ловећи по Церу, угледао на једном мјесту,

гдје се гране од дрвећа и доље савијају и горе узвијају. Кад дођу на оно мјесто, а то дијете код неколико оваца ударило своју сјекиру у кладу, па легло на леђа те спава: кад дихне из себе, онда се гране узвијају, а кад повуче пару у се, онда се савијају к земљи. Кад то види цар, зачуди се, па пружи руку с коња, да му узме сјекиру, али хоћеш! не може да је извади из класе. Брже боље сјашу слуге и војводе с коња, огледају сви редом објема рукама, да изваде сјекиру из класе, али је ни један не може ни помаћи. Онда пробуди дијете и запита га цар:

— Како ти је име?

А он одговори: „Милош“.

— Имаш ли оца и мајку?

— Мајку имам, а отац ми је умро.

— А гдје ти је мајка?

— Ето је тамо доље у селу код куће?

— Ајде да нас водиш кући.

— Не могу од оваца.

И тако га којекако намоле да потјера овце и да пође пред њима кући. Сад су они ради знати и видјети, шта ће он радити са сјекиром, како ће је извадити из класе; или ће је онако оставити. Кад Милош крене овце, а он узме сјекиру једном руком и заметне на раме. Како дођу кући, Милош одмах остави овце и непознате госте, па замакне међу зграде, да тражи мајку. Пошто цар сјаше с коња, пође и он за Милошем, да гледа да му се гдје не сакрије. Кад погледа кроз брвна у једну зграду, а то ту мајка мијеси хљеб, а пребацила десну сису преко лијевог рамена, а лијеву преко деснога, те он остраг сиса. Онда цар рече: „Међер **обила** мајка родила **обила** јунака!“

Цар узме Милоша од мајке и одведе га своме двору, и од тога се назове Обилић.

Народно здравље.

Пази на здравље! Ако ми Срби хоћемо да будемо људи на свом мјесту, морамо гледати, да сваки од нас буде у свом срцу поштен, у глави бистар, а тијелом снажан и здрав. Бити тјелесно развијен, а у души рђав, није добро. Бити честит, племенит али слабуњав и болезљив, опет је само половицу добра.

Да будемо срцем и памећу добри, зато се стара црква, школа и кућа; али о јачању тијела не води се брига. Наша покољења чим млађа, тим слабија и кржљавија. Јунаци као Јанковић Стојан, Смиљанић Илија, Хајдук-Велјко и Бирчанин Илија пјевају се у пјесмама, али им

премца нема међу нама. Ми би смо ради да будемо јаки и снажни као и они, али не радимо, да то будемо.

Наши су стари богме јачали своје тијело. Бацали камена с рамена, трчали, прескакивали коње, играли се мушких јуначких игара, и још од дјетињства гледали да буду што јачи и не заостану за другима, гледали да развију своје тијело.

А какви смо ми?

Блиједих подбулих људи је све више међу нама. Кад их питамо што им је, тужиће се највише на кашљ и рећи, да их боли желудац.

Па откуд то?

Као што желудац прима храну у себе, па се из њег разноси даље по тијелу, тако добивају храну и плућа, а то је за њих ваздух (зрак). Ко једе неваљалу храну, поквари желудац, ко дише рђав ваздух, мора покварити плућа. И главни је узрок, зашто су наши људи слаби на прсима што дишу покварен ваздух. Рећи ћете: па бар ваздуха има доста. Наше су ливаде широке, шуме мирисаве, брежуљци здрави, свуд је добар ваздух, откуд да је онда рђав, кад у нас дође? Ево откуд. Ти си на пољу онда кад радиш, а кад се одмараш, дођеш у кућу. Док радиш на њиви, тијело ти се не испарава, јер није чисто. На нашој су кожи силни отвори, кроз које би се тијело зрачило, али отвори су зачепљени нечистоћом, која би спала, кад би се тијело прало. Али кад ми то чинимо? Ми смо тако затворили своју кожу, да кроз њу не може ући свјеж ваздух. То је свеједно, као да си у кући, у којој не отвараш прозоре.

А сад да пријеђемо на наше куће. Оне се вјетре љети још и помози Боже, али онда обично свијет није у кући, већ на пољу. Зими, кад смо већином у њима, онда се не вјетре скоро никакко, јер би вјетрењем улегла зима у њих. За дружину, колика је у њима, оне су обично премале и због тог већ немају довољно ваздуха, све кад би се често вјетриле. Али и кад би собе биле довољно велике, и кад би се вјетриле више пута на дан, и онда би још било питање, да ли је ваздух у њима чист, јер прозори су тако мали, као да су прављени за шталу, а не за кућу. Осим тога начиниш их ниско, па сав онда ваздух више њих се не мијења, већ остаје онај, који је био прије вјетрења.

И још нешто. Већина тешких болести на прсима потјече из дјетињског доба. Споменули смо какав је ваздух у нашим кућама за одрасле, и природно је, да дјеца од њега морају још више да пате, јер су слабија. Док су дјеца у кући, она су у затвору, у ком им се полако кваре прса. Кад их мати изнесе на поље, она замота колијевку, па гдје ће дијете добивати онда чист ваздух кроз двоструке, троструке крпе?

Дјецу су, донекле, слични и болесници на плућима, и њима нарочито треба много добра ваздуха. Како ту стојимо? У нашем народу укоријенила се рђава предрасуда, да болеснике треба топлити. Покривају их, ложе им пећи, а не отворе им оно мало пенџерчића по неколико дана. Како могу болесне цигерице оздравити, кад их још јаче трујемо оним, што им је и задао болест, т. ј. поквареним ваздухом?

А сад да пријеђемо на желучане болести. Што је њихов узрок?

Наш народ зна бити штедљив. То је врлина, али коју често оставља, кад навали на њега она разметљивост, па троши више него што би требао и смио. То не ваља, али исто тако и на ово мора пазити: да у штедњи не прекорачи границе. Наше се тијело у раду троши. Што се истроши, то треба надокнадити, а накнади се храном. Чим та храна буде снажнија, биће и тијело способније да издржи већи напор, биће издржљивије. За то штедјети од својих уста, нема смисла. Чим горе једеш, слабије ћеш радити, мање ћеш заслуживати. Отуд излази још и ово: чим више радиш, мораш боље и јести. Ми радимо баш обратно. Зими, кад престану велики послови, ми се онда частимо, љети, кад се највише ради, ми онда кубуримо. Промислимо о том сами, па ћемо видјети, да то не ваља, да гријешимо против своје природе кад тако чинимо.

Већ видимо по мало, откуд љети толике болести под жличцом у желуцу. Али то још није главно. Хранимо се и ми људи и наше жене лоше. И жена ради цио дан на њиви, уморна је, она је дошла у вече кући, па јој се зато није дало да спреми кућу. У јутро је рано отишла на посао и опет није почистила, и тако се смет око твоје куће гомила. А ти се слабо храниш, па ти се неће, да радиш и оно, што по твом мишљењу и није нужно, и тако остаје неспремљена и штала, свињац, двориште. Гомила се ђубре, не одважа се смет, не спрема се, не пере се. Није само блато у соби, него и у кухињи. Грозота је погледати лонце, у којима наш народ себи куха храну. И та нечистоћа око тебе улази, мало по мало, али стално, и у тебе. Уносиш је у уста рукама, јер их ниси опрао прије јела, уносиш је и самим јелом, јер је прљаво оно, у чем си га спремио, јер га честито ниси опрао прије него што си га обарио, јер је нечисто и оно, у чем си га кувао, и оно из чег си га јео, и оно с чим си га јео. Ми смо се толико навикли и огрезли у нечистоћи, да има добрих газда, који имају пар коња и волова, а немају чистог ручника! Чистоћа је, веле, пола здравља, па није чудо да су код нас честе толике болести, кад не пазимо на чистоћу.

Други, просвећенији народи далеко више пазе на своје тијело. Ако ми хоћемо да негујемо своје

тијело, морамо га држати чисто. Нечистоћа је онај непријатељ, који нас јако убија. Настојмо за то да буде чист ваздух који дишемо и јело које једемо, кућа у којој живимо и одјело које носимо!

д-р Дјамовић.

Шта се збива у нас и у свијету.

Шта се ради у Србији. Ви сте чули, да је прије пет мјесеци, 29. маја (11. јуна) погинуо у свом двору у Биограду српски краљ Александар и његова жена, краљица Драга, њезина два брата Никола и Никодим Луњевица и још два министра и неколико официра. Тај се догађај рашчуо по цијелом свијету, па су новине у свијету свакојако писале. Било их је доста, које су рекле, да је тако морало бити, а било их је и таквих, које су ружиле и грдиле и Србију, и Србе у Србији и све Србе скупа од реда.

Дабогме, да је то жалосно, да српског краља убијају српски официри, јер се људи не смију убијати, а Александар је био и краљ. Е, ал' шта ћеш брате мој. Догађало се то много пута, па су и Руси убијали своје царе, Енглези и Французи своје краљеве, а убијали су их зато, што им је требало бирати од два зла мање: или да пропадне народ и држава или да нестане опака краља. Тако ти је било у Србији. Краљ Александар први (I.) давао народу права и заклињао се, да ће та права чувати, па своју заклетву газио. Народне људе гонио и бацао у окове и тамницу, гонио свакога онога, ко се усудио да слободно и отворено говори и пише, за своје доглавнике, себи уз кољено, узимао људе, који нису били дорасли и нису знали, како треба управљати државом, најбоље српске официре гонио из војске и бацао их у пензију, а на њихова мјеста метао своје миљенике. Ни то му још није било доста, него прије три године оженио се с удовицом једном, која је била од њега старија скоро петнаест година и која је била на злу гласу.

Свако се у свијету ругао и Србији и српском краљу и српској краљици, држава српска изгубила сваки углед у свијету и дошле биле, што Србин каже виле к очима. Још кад се чуло, да краљ Александар хоће за свога наследника да узме брата краљичина, који је био рђав момак до зла Бога, онда се превршила мјера. Српски официри уђоше ноћу у двор и убише тога краља и краљицу.

Послије неколико дана састала се народна скупштина или сабор, па изабрала једнодушно Петра I. Карађорђевића за краља и уједно одредила, да у Србији вриједе слободни закони, што их је краљ Александар укинуо још прије дванаест година. Краљ Петар I. унук је Карађорђа Петровића, Црнога Ђорђа, како су га Турци звали, јер им је био при у очима. Он је први ослободио са српским јунацима Србију од Турака. Његов унук Петар I. примио се да буде краљ и дошао је последије избора у Србију. Народ га радосно дочекао, јер је он владар, какав треба да буде. Он је прави Србин, тукао се за вријеме босанско-херцеговачког устанка с Турцима, и био у Хрватској. Живио је дуго у туђем свијету, у Швајцарској, па стекао много знања.

Краљ Петар воли свој српски народ, па у Србији сад влада слобода.

Каква је то велика слобода, одмах ћете знати, само док нешто мало кажемо. Кад би ми, на прилику, сад хтјели, да пишемо све, како је тешко нашем народу у Хрватској, Славонији, Далмацији, у Угарској, у Босни и Херцеговини, како не може да живи и кад би хтјели говорити о осталим народним невољама, ми то не би могли. А не би могли зато, што наш закон за новине није добар и напредан, па не смијеш писати све што желиш. Тога, на прилику, сад нема у Србији, већ слободно пишеш како хоћеш. Или још нешто да вам кажемо. Кад тамо бира народ посланика за сабор, онда он не гласа јавно, да кот. предстојник или солгабино зна за кога си гласао, већ Србин у Србији гласа тајно. Бирач има једну куглицу у руци, па за кога хоће да гласа, он ту куглицу метне у његову кутију (шкатуљу), а таквих кутија има више, па се не зна у коју је метнуо, јер у сваку мора руку завући. Кутија има толико, колико и оних људи, који желе да буду народни посланици. Осим тога гласа у Србији много више свијета, него код нас, јер је и право, да сваки, који плаћа порезу и служи војску, има и глас, кад се бира посланик за његов крај. Ето, све је то друкчије него код нас, јер код нас врло мало народа бира посланика, а бира га јавно, па се боји дати глас за свога човјека, па тако онда у сабору кроје капу народу они који му нијесу пијатељи. Зато морамо и ми овдје тражити така права за се, па ће бити и народу боље, а прије него што така права добијемо, морамо бирати у сабор своје народне људе, који су за така права и слободу народну.

Још ћу вам казати, да су прије мјесец дана били у Србији нови избори за скупштину, или што ми кажемо сабор, па су изабрани све народни људи од трију странака. Двије странке, за које је народ највише гласова дао и највише посланика изабрао, дошле су на владу, а на челу им као министар-предсједник стоји генерал Сава Грујић, који је досад био српски посланик у Цариграду.

Зашто путују цареви и краљеви. Има два мјесеца, како су се краљеви и цареви нешто узнемирили, па непрестано иду један другом у походе. Ето нашем краљу Фрањи Јосипу дође већ неколико краљева и царева у госте. Најприје дође енглески краљ Едвард, па за њим њемачки краљ Вилем, па иза њега руски цар Никола.

Право вели наш свијет, да није све у реду, кад узпутују цареви и краљеви и њихови доглавници (министри), што им сједе уз кољено. Не воде се они међу се, нерадо се они гледају, осим ако су рођаци. Мрко им се очи сусретају. Зато би човјек помислио, да и сад нешто није у реду и да не слути на добро.

Па тако и јест.

У Турској је буна. Све што је Христове вјере устало, па тражи једнаку праву као што имају и они турске (муслиманске) вјере. Турчин не да, па се тако дигла буна. Турчин није кадар сломити бунтовника. Тако се рву и прегоне, а не може нико ником главе доћи.

Кад у комшије кућа гори, боји се свако да се и његова кућа не запади. Тако ти је и с државима и њихо-

вим царевима и краљевима. Зато се мора и немирима у Турској крај учинити, да се ватра не би и даље раширила.

Ето, стога цареви и краљеви путују са својим министрима један другом, да се договоре, шта ће и како ће с буном у Турској.

И тако су се договорили, да што углави наша држава и Русија, то нека буде. На то су пристале и друге државе

Русија и наша држава договореше се, да у Турској не може бити, као до сад што је било. Не могу они Хришћанске вјере бити увијек робови, с којима Турци могу радити шта хоће. Мора се нека права дати и хришћанима, православне и католичке вјере. Турцима ће опет остати господство, само неће смјети убијати, отимати, палити, као што су до сад радили.

Ето о том су се договарали цареви и краљеви. Турска каже, да пристаје на то, али јој усташе (побуњени Хришћани) не вјерују. Они кажу, да ће их Турци преварити. Зато они траже, да буду сасвим слободни и да с њима не управљају турске власти.

Шта ће се из тога свега излећи, то сам Бог зна. Можда су се цареви и краљеви залуду кренули на далеке путове.

Српски народни збор у Глини. За петнаест дана, 18. (31.) октобра, биће у Глини у Хрватској српски народни збор. Скупиће се народа из Глине и из околине, доћи ће и народни људи из других мјеста, па ће се сви скупа разговорити о потребама, бригама и невољама народним. Биће људи, који ће на том збору говорити и тумачити народу зашто треба да тражи да се свуда у Хрватској и Славонији пише не само латинским словима, него и овим нашим ћириловским писмом, да се српско име поред хрватског спомиње у књигама школским и у законима, да Срби смију вјешати и носити своју српску заставу. Казаће му, зашто треба да тражи и захтијева, да не бира на изборима за сабор само од сто људи један, него да сваки, који живи у држави, а одрастао је, може гласати. Народ бира људе у сабор, а тај сабор одлучује онда о његовој кожи. Кад би у сабору били људи народни, онда би богме и народу било боље. Говориће се на том збору народу и то, зашто треба тражити, да онај новац, што га наш народ плаћа држави, остане код нас, па да га ми у Хрватској и Славонији употребимо за своју корист. Кад смо се ми, и ако нијесмо сви, јер још војничка Крајина није била спојена, прије тридесет и пет година погађали с Маџарима, како ћемо живјети и шта ће нам бити заједничко, а шта неће, онда смо се преварили, па пристали да с нашим новцем управљају они у Пешти. И зато ми сваке године добијемо за петнаест милијуна форинти (тридесет милијуна круна) мање, него што би нам припадало. Стога морамо и тражити, да самостално управљамо својим новцем и државним приходима, па ће нам бити боље.

Таких скупштина, као што ће бити ова у Глини, биће још и више по нашим крајевима.

Ко не жели држати листа, нека нам га врати натраг. Огласи се примају по најумјеренијој цијени.